

λιστον τῶν δυνατῶν, πρέπει νὰ ᾔνε προϊόν τῆς βουλήσεως καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ λαοῦ. Ἄλλως, τὸ κυριαρχικὸν ἐκεῖνο σῶμα, τὸ ἀξιοῦν ὅτι ἐκπροσωπεῖ τὴν πλήρη ἐθνικὴν βούλησιν, οὐδὲν ἄλλο καθίσταται πράγματι ἢ ἐχθρικὴ δύναμις, ἐκάστοτε ἐκδηλοῦσα τυραννικὰς ροπὰς, ἀφ' οὗ ἡ κοινωνία θέλει τάχιστα σκεφθῆ τίνι τρόπῳ δύναται ν' ἀπαλλαγῆ, ἀναζητοῦσα κατ' ἀνάγκην ἀλλαχοῦ τὸ φάρμακον τῆς σωτηρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Πολιτεία καὶ Ἄτομον.

§ 164. Ἡ ἰδέα τοῦ Ἄτόμου.

Ἐκ τῶν ἤδη εἰρημένων ἐξάγεται, ὅτι ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία καὶ ἡ δικαιοσύνη δὲν πραγματοποιῶνται διὰ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ πολιτεύματος καὶ ὑπὸ τὸν κατ' ἐπίφασιν φιλελευθερώτατον τῶν τύπων. Ἐν τῇ δημοκρατικῇ πολιτείᾳ, τῷ πολιτεύματι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δράσεως πάντων τῶν ἀνθρώπων, δυνατὸν πολλάκις νὰ κρατῆ ἡ αὐστηροτάτη κηδεμονία τοῦ ἀτόμου, δεσποτεία ἄρα ἐπὶ πάσης αὐτοῦ ἐνεργείας. Ὁ ἄνθρωπος τότε ὑφίσταται κατὰ τύπους ἐλεύθερος, πράγματι ὅμως δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον αὐτῷ νὰ ποιήσῃ αὐτόνομον χρῆσιν τῆς προσωπικότητος, ἀπορροφωμένης ὑπὸ τῆς καθολικῆς δράσεως τῆς πολιτείας.

Ἐπὶ τοιαύτην παμβασιλείαν τῆς πολιτείας τὸ ἄτομον συντρίβεται. Ἄλλ' ἡ πεῖρα διδάσκει, ὅτι οὐδεμία κοινωνία ἀνθρώπων δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ ἄνευ τῆς ζωηρᾶς δράσεως τοῦ ἀτόμου. Ὁ ἄνθρωπος ὡς ἄτομον δὲν εἶνε ἀφηρημένη ἰδέα, ἀλλὰ τούναντίον συγκεκριμένη δύναμις, ἐαυτὴν συνειδυῖα. Ἐν τῇ συνειδήσει ταύτῃ, ἣτις εἶνε ἡ ἀφετηρία πάσης κοινωνικῆς ἐνεργείας, ἄρα πάσης προόδου, ὁ ἄνθρωπος δὲν ὑφίσταται χάρις εἰς τὴν ἀντίληψιν ὑπερφυσικῶν δυνάμεων, ἀλλ'

εις τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν. Ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ δὲ ταύτῃ δράσει ἀναπτύσσεται ἡ ἀτομικότης.

Ὅτι ἰδίᾳ ὀφείλει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει πᾶσα πολιτικὴ τάξις εἶνε ὁ σεβασμὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου καθ' ἀπάσας τὰς κοινωνικὰς ἐνεργείας. Περιορίζουσα κατὰ τὸ προσῆκον τὰ ὅρια τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς, παρέχουσα δὲ ἀναλόγως εἰς τὸ ἄτομον τὰ μέσα τῆς ἐλευθέρας ἐνεργείας, δὲν πράττει τοῦτο ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῆς. Πολιτεία, ἀποτελουμένη ἐξ ἀτόμων, ὑγιῶν φυσικῶς τε καὶ ἠθικῶς, εὐρώστων καὶ ἐλευθέρων, καθίσταται ὑγιῆς καὶ ἐλευθέρα, δυναμένη ἐκάστοτε ν' ἀνταγωνισθῇ κατὰ παντὸς κινδύνου. Εὐρωστον, ἀκαταπόνητον ἄτομον ἔσται πολῦτιμον ἐχέγγυον τῆς πολιτικῆς τάξεως. Ὅπου τοῦτο ἔσχε πλήρη φυσικὴν καὶ ἠθικὴν εὐρωστίαν, ἡ πολιτεία ἐτελεσφόρησεν, ἀποτελουμένη ἐξ ἰσχυρῶν ὄντων, ἐκάστοτε δυναμένων νὰ παράσχωσιν αὐτῇ πραγματικὰς ὑπηρεσίας.

Ἡ νομοθεσία ἄρα πρωτίστως πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει τίνι τρόπῳ θέλει συντελέσῃ εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν τῶν δυνάμεων τοῦ ἀτόμου ἐν τῇ καθιερώσει τοῦ κύρους καὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς πολιτείας.

§ 165. Τὰ ὅρια τῆς ἐνεργείας ἀτόμου καὶ πολιτείας.

Τὸ ἀντικείμενον τοῦτο κατέστη ἰδίᾳ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὸ θέμα συγγραφῶν καὶ συζητήσεων ἐπιστημονικῶν σωματείων. Ἡ ἀρχαιότης, γονυπετήσασα πρὸ τοῦ ἐπιγείου Θεοῦ τῆς πολιτείας καὶ θυσιάσασα εἰς αὐτὴν τὸ ἄτομον, ἀφῆκεν ἄλυτον τὸ ζήτημα. Οἱ νεώτεροι χρόνοι παρέσχον ποικίλας λύσεις. Ἐν τῷ δεκάτῳ ὀγδόῳ αἰῶνι κατίσχυσεν ἰδίᾳ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τὸ δόγμα τῆς ἐλευθέρας ἐνεργείας τοῦ ἀτόμου ἀνεξαρτήτως πάσης πολιτικῆς ἐποπτείας. « *Ne ras trop gouverner* », ἔλεγε προοδευτικὸς Γάλλος Μαρκήσιος τοῦ αἰῶνος ἐκείνου. Ἐν τῷ δόγματι δὲ τούτῳ συνοψίζεται καὶ ἡ περὶ τῶν ὀρίων τῆς ἐνεργείας ἀτόμου καὶ πολιτείας θεωρία τῶν πλείστων συγχρόνων πολιτειολόγων ἢ οἰκονομολόγων. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ πολιτικὴ παμβασιλεία τῶν χρόνων ἐκείνων ἐβάρυνεν ἐπὶ τῆς συνειδήσεως τῶν ἀνθρώπων· τούτου δ' ἔνεκα ἴσως τὰ ἐμβριθέστατα τῶν πνευμάτων δὲν εὕρισκον ἀνακούφισιν κατ' αὐτῆς ἢ ἐν τῇ ἀνακηρύξει τῶν ἀπόλυτων δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου.

Ἄλλ' ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς μετὰ λυπηρὰν πείραν τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐτέθη αὖθις ἐπὶ τοῦ τάπητος τῆς συζητήσεως. Καὶ ἐν ταῖς νέαις δημοκρατικαῖς κοινωνίαις ἢ πολιτεία, ἀκολουθοῦσα ταῖς παραδόσεσι τοῦ παρελθόντος, ζηλότυπος τῆς παμβασιλείας αὐτῆς, ἠξίωσε ν' ἀπορροφήσῃ πᾶσαν ἐνέργειαν τῶν ἀτόμων, νέας οὕτω τυραννίδος καθισταμένη εἰσαγωγός.

Κατὰ τοῦ αὐταρχικοῦ τούτου συστήματος τῶν νεωτέρων δημοκρατικῶν πολιτευμάτων, ρεπόντων νὰ δημιουργήσωσι τεραστίαν ἐν τῇ πολιτεία κοινωνικὴν δύναμιν, πλεῖστοι κατεξάνεστησαν, ζητοῦντες περιορισμὸν τῆς ἐνεργείας τῆς πολιτείας ἐπὶ ἐνισχύσει τοῦ ἀτόμου. Ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Γαλλίᾳ ἱκανοὶ ἀνέλαβον τὸν κατὰ τῆς παμβασιλείας τῆς πολιτείας ἀγῶνα.

Ἡ πολιτεία πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ ἀπολύτως καὶ ἀναγκαίως προσήκοντα αὐτῇ, εἰς τὰ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, τὰ τῆς δικαιοσύνης, τὰ τῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεως καὶ ὅ τι ἄλλο συμφυὲς τῇ δράσει αὐτῆς. Ἐξω τούτων ἐγκαινίζεται ἡ παμβασιλεία καὶ ὑπὸ τὸν ἐλευθερώτατον τῶν πολιτειακῶν τύπων. Πολιτεία πανίσχυρος, ἀπορροφητικὴ, μεταβάλλεται ἐπὶ τέλους εἰς ἐγωιστικὴν δύναμιν, ἀποκλειστικὴν, περὶ οὐδενὸς ἄλλου σκεπτομένην ἢ περὶ τῶν ἰδίων συμφερόντων. Ἡ νεωτέρα πολιτικὴ δεσποτεία καθίσταται οὕτω χείρων τῆς παλαιᾶς· ἀλλ' ἐκείνη τοῦλάχιστον ἐξησκεῖτο ἐπὶ ἀνθρώπων, ἐστερημένων ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας, μὴ νοούντων ν' ἀξιώσωσιν αὐτόνομον ἐνέργειαν, χρηζόντων κηδεμονίας. Θρησκευτικὴ παιδείσις, οἰκογενειακὴ, κοινωνικὴ συνετέλουν εἰς τὴν πνευματικὴν ὑποτέλειαν τοῦ ἀτόμου. Ἀλλὰ σήμερον τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Τὰ γράμματα, αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἐξήγειραν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου ἀκάθεκτον τὸ αἴσθημα τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, τὸ ἠθικὸν φρόνημα. Ὅτε δὲ πολιτεία, παρανοοῦσα τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς, ζητεῖ νὰ περιορίσῃ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ τὸ ἐλεύθερον ἄτομον, ἐκδηλοῖ τὰς τοιαύτας ὀρμὰς ὑπὸ τὸν ἀπολυτώτερον χαρακτῆρα. Καθίσταται κατ' ἀνάγκην μισητοτέρα.

Συμπέρασμα. Εἰς μὲν τὸ ἄτομον καὶ τὰς κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἰδρυόμενας ομάδας δέον ν' ἀφεθῇ πλήρης ἢ ἐλευθερία τῆς ἐνεργείας. Ἡ δὲ πολιτεία ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐποπτείαν καὶ διεύθυνσιν τῶν ἔργων ἐκείνων,

ἄτινα εἶνε καθολικωτάτου συμφέροντος, διαφεύγουσι δὲ τὴν ἰκανότητα τῶν ἀτόμων.

Ἐν τῇ ἀμοιβαιότητι ταύτῃ τῆς ἐνεργείας ἀτόμου καὶ πολιτείας κεῖται ἡ λύσις τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος, ἀλλ' ἅμα καὶ ἡ ἀφετηρία τῆς ἱστορικῆς προόδου (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

Ἡ Πολιτεία καὶ αἱ ἐν αὐτῇ Μερίδες.

§ 166. Ἐννοια τῆς Μερίδος.

Ἐν πάσῃ πολιτικῇ κοινωνίᾳ, καὶ τῇ στοιχειωδεστάτῃ, οἱ ἄνθρωποι πάντες δὲν ἐμποροῦνται τῶν αὐτῶν ἰδεῶν. Ἡ φύσις ἀρέσκεται εἰς τὴν ποικιλίαν· ἡ δὲ ποικιλία αὕτη ἐκδηλοῦται καὶ ἐν τῇ συστάσει τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶνε ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων, τῆς χώρας ἐν ἣ κατοικοῦσι, τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν καὶ μορφώσεως, τῆς ἡλικίας. Ἐν τῇ ποικιλίᾳ ταύτῃ τοῦ χαρακτῆρος προέρ-

(1) Ὁ σύγχρονος Κοινωνισμὸς ἐπιζητεῖ τὴν κηδεμονίαν τῶν ἀτόμων ὑπὸ τῆς πολιτείας, ὡς ἀντιπροσώπου τῆς καθολικῆς εὐημερίας. Ἀλλὰ κατὰ τῆς παμβασιλείας ταύτης ἐξανέστησαν ἐν Γερμανίᾳ μὲν ὁ Γουλλιέλμος Οὐμβόλδος, ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Μίλλ καὶ ὁ Σπένσερ, ἐν Γαλλίᾳ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁ Λαβουλαίη, ὁ Μπαστιά καὶ ἐπὶ τέλους ὁ P. L. Beaulieu. Εἶνε γνωστὴ ἡ εὐχὴ τοῦ προτελευταίου τούτου περὶ προκηρύξεως διαγωνίσματος ἐνός ἑκατομμυρίου φράγκων διὰ τὸ ἔργον περὶ Πολιτείας, τοῦ μυστηριώδους τούτου ἀπ' αἰώνων προσώπου, ὃ περ θέλει ἐπιτυχῶς καθορίσῃ τὴν φύσιν τῆς πολιτείας καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. Ἡ ἐν Παρισίοις Ἀκαδημία τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν Ἐπιστημῶν συνεζήτησεν ἐπίσης εὐρύτατα τὸ θέμα τοῦτο πρό τινων ἐτῶν. Καὶ ἐν τούτοις ἡ πολιτεία διατελεῖ παρὰ πάντα ταῦτα ἀπροσπέλαστος Σφίγξ. Φαίνεται ὅτι ἐν τισὶ περιστάσεσιν ἡ ἐπιστήμη εἶνε ἀνισχυροτέρα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, συγχέουσα πολλάκις ἢ διαλευκαίνουσα, ὀφείλουσα ἴσως νὰ ἐπαναλάβῃ μετὰ τοῦ Φαύστου :

« Da steh'ich nun, ich armer Thor!
und bin so Klug, als wie zuvor;

... und sehe dass wir nichts wissen Köhnen! »

Ε.Υ.Δ. της Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

χεται καὶ ἡ ποικιλία τῶν κρατουσῶν γνωμῶν καὶ ἰδεῶν. Ἐνευ αὐτῆς ὁ ἀνθρώπινος βίος θὰ ἦτο μονότονος, νωθρός, ἀλυσιτελής. « Ἡ πλήξις ἐγεννήθη ἡμέραν τινὰ ἐκ τοῦ ὁμοιομόρφου » λέγει γαλλικὸν λόγιον. Τὸ ὁμοιόμορφον τοῦτο ἂν δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ τὸν ἀτομικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου, ἔτι μᾶλλον δύναται ὀλεθρίως νὰ βλάβῃ τὸν κοινωνικὸν βίον· τῇ πλήξει τῶν ἀνθρώπων παρέπεται ἡ ἐθνικὴ πλήξις, ἡ μελαγχολία ἐκείνη, ἣτις κατ' οὐσίαν εἶνε ἄρνησις τῆς ζωῆς καὶ τῆς κινήσεως, τῆς δημιουργίας.

Τούτου δεδομένου ὁ ἄνθρωπος ἐκ χαρακτῆρος καὶ ἐκ συμφέροντος ζητεῖ νὰ καταστήσῃ τὰς ἰδέας αὐτοῦ ὅσον τὸ δυνατόν ἐπικρατεστέρως. Κατ' ἀνάγκην ἄρα συμπράττει ἐτέροις, ἐμπορουμένοις τῶν αὐτῶν ἰδεῶν πρὸς εὐχερεστέραν ἐπικράτησιν. Ἐν τῇ συμπράξει ταύτῃ δὲν ἐπιζητεῖται μόνον ἡ ἀκαδημικὴ ὑπὸ πολλῶν ἢ ὀλίγων ἀναγνώρισις ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς δοξασίας ἢ γνώμης, ἀλλ' ἐπίσης ἡ προαγωγή τοῦ δημοσίου συμφέροντος. Οὕτως ἐν τῷ μεγάλῳ ἐθνικῷ κύκλῳ τῆς πολιτείας ὑφίστανται ἕτεροι, ὁμάδες ἀνθρώπων, ἐπιδιωκόντων τὴν πραγμάτωσιν τῶν ἑαυτῶν ἰδεῶν, ἐξ ἧς προελεύσεται ἡ κοινωνικὴ πρόοδος. Βεβαίως ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν τοιούτων ὁμάδων ἐπέρχεται σύγκρουσις καὶ διάστασις γνωμῶν. Ἄλλ' ἄνευ τούτου ἡ ἀνθρωπίνη πρόοδος κατ' ἐλάχιστον θὰ ἐπετυγχάνετο. Αἱ μερίδες ἄρα ἐν πάσῃ πολιτείᾳ οὐ μόνον ἔσονται ἀνεκταί, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖαι· ἡ κανονικὴ καὶ σκόπιμος αὐτῶν λειτουργία μαρτυρεῖ λαὸν αὐτονόμως σκεπτόμενον, ἄτομα ἐλευθέρως ἐκφράζοντα τὴν γνώμην αὐτῶν, ἐπιδιώκοντα τὴν πραγμάτωσιν αὐτῆς. Ὅπου δὲν ὑπάρχουσι κοινωνικαί, θρησκευτικαί, ἐπιστημονικαί, πολιτικαὶ μερίδες, ἐναργῆς καθίσταται ἡ ἄτονος καὶ νωθρὰ κατάστασις τοῦ κοινωνικοῦ πνεύματος, ὀρρωδοῦντος πρὸ πάσης ζωῆς, πρὸ τῆς ἐξελίξεως ἑαυτοῦ, ὑφισταμένου τὸ ἀπόλυτον κύρος καὶ κράτος παντὸς καθεστῶτος.

§ 167. Ἡ ἔννοια τῆς πολιτικῆς μερίδος.

Δῆλον καθίσταται, ὅτι ἡ μερίς ἀναπτύσσεται καὶ λειτουργεῖ κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ πολιτείᾳ. Ἀδύνατον νὰ νοηθῇ αὕτη ἄνευ τῆς ἀνεξαρτήτου ἐκδηλώσεως τῆς γνώμης τῶν πολιτῶν ἐπὶ πάντων τῶν διαφορόντων ἀντικειμένων. Τὸ συμφέρον τῶν ἀτόμων, τὸ τῆς πολι-

τείας, ἐν ἀλληλουχίᾳ ἀμφοτέρω διατελοῦντα, προκαλοῦσι τὸ διαφέρον τῶν πολιτῶν καὶ τὴν μελέτην περὶ τοῦ κρείττονος τρόπου τῆς συντάξεως, διαρρυθμίσεως καὶ λειτουργίας αὐτῆς. Ἰδίᾳ δὲ ἡ ἰδέα τῆς μερίδος καθίσταται μᾶλλον καταληπτὴ καὶ ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένη ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς πολιτικῆς μερίδος, ἧς ἄνευ δὲν δύναται τὸ παράπαν νὰ νοηθῇ ἐλευθέρᾳ καὶ αὐτόνομος πολιτεία.

Ἐν τῇ συστάσει καὶ ἀναγνώρισει τῶν πολιτικῶν μερίδων, ἐν τῇ ἀνοχῇ αὐτῶν καθ' ὅσον δὲν ἐπαπειλοῦσι καταστροφὴν, ἡ πολιτεία λαμβάνει τὴν ἠθικὴν αὐτῆς ζωτικότητα καὶ εὐρωστίαν. Ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ γενναῖοι, πολῖται φιλοπάτριδες συνδυάζονται ἐν τινὶ κύκλῳ, σωματεῖω, παρέχουσιν ἀλλήλοις συνδρομὴν, ἀπευθύνονται δὲ πρὸς τὸν λαόν, οὐ ζητοῦσι τὴν ἀρωγὴν πρὸς ἐπικράτησιν. Δὲν ὑπάρχει εὐγενεστέρᾳ ἄμιλλα τῆς πολιτικῆς. Εἰς τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν πολιτικῶν μερίδων ὀφείλει ἔκπαλαι ἡ ἐλευθέρᾳ πολιτεία τὴν πρόοδον ἑαυτῆς· ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ, ἐπιδιώκων τὴν ἐπικράτησιν ἑαυτοῦ. θέλει ἐργασθῆ πᾶντι σθένει οὐχὶ μόνον ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν τῆς μερίδος, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος, φρονῶν ὅτι οὕτω δύναται νὰ προσηλυτήσῃ καὶ τοὺς ἀντίθετα φρονοῦντας.

Ἐν τῇ πάλῃ τῶν πολιτικῶν μερίδων δημιουργοῦνται οἱ μεγάλοι καὶ ὑπέροχοι χαρακτῆρες, οἵτινες δι' ἀκαταπονήτου ἐργασίας ἀνυψοῦνται ὑπὲρ τὸ κοινὸν μέτρον. Ἐπιβαλλόμενοι τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς μερίδος, μεθ' ἧς κοινὰ ἔχουσι τὰ φρονήματα, θέλουσιν ἐπιβληθῆ ἀκολούθως καὶ ἐπὶ τοῦ ἔθνους. Ἐν τοῖς ἐλευθέροις πολιτεύμασιν ἡ ἱστορία τῶν πολιτικῶν μερίδων εἶνε αὐτὴ ἡ ἱστορία τῆς πολιτείας.

Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς ἡ πολιτικὴ μερίς διεκδικεῖ περιφανῆ περιωπὴν. Εἶνε ἀνεγνωρισμένη δύναμις, ἐκάστοτε λαμβανομένη ὑπ' ὄψει καὶ ὑπὸ τῶν λαῶν καὶ ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων. Εἶνε ὠργανωμένη, διευθύνεται ὑπὸ δεδοκιμασμένων ἀρχηγῶν, ἔχει τὰς συνελεύσεις αὐτῆς, ἀποτελεῖ πολιτικὴν ἐκκλησίαν. Εἴτε ἐν τῇ κυβερνήσει, εἴτε ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει διατελοῦσα, ἐκπροσωπεῖ ὠρισμένας ἀρχάς, ἅς ἐπ' οὐδενὶ τρόπῳ δικαιούται νὰ ἐγκαταλίπη. Ἀποσκίρτησις δύναται νὰ ἐπενέγκῃ τὸν θάνατον πολιτικῆς μερίδος, ὅσον καὶ ἂν ὑπηρετῆται ἐν τῇ δράσει αὐτῆς ὑπ' ἐξεχόντων προσώπων.

Αἱ μερίδες ἐν τῇ πολιτείᾳ σημαίνονται δι' ὀνομάτων εἰδικῶν, γεννῶνται ἐξ ἱστορικῶν περιστάσεων, πολιτικῶν ροπῶν, ἐκ τούτου ἡ ἐκεί-

νου τοῦ ἡγέτου. Συντηρητικοί, φιλελεύθεροι, προοδευτικοί κτλ. δηλοῦσιν ἐννοίας πολιτικάς, κοινωνικὴν κατάστασιν. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει αἱ μερίδες δὲν ἐξαφανίζονται διὰ τῆς ἀπωλείας τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἄλλ' ὅπου αὐταὶ λαμβάνουσι τὸ ὄνομα τούτου, συνεκλείπουσι μετ' αὐτοῦ, μηδὲν ἔχουσαι δικαίωμα περαιτέρω ὑπάρξεως· εἶνε ὁμάδες συνδεδεμέναι ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἐνὸς ἀνδρὸς λόγῳ ἀτομικῶν συμφερόντων.

Σημεῖον εὐνόμου καὶ ἐλευθέρας πολιτείας εἶνε ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ μερίδων. Μοναρχική, ἀριστοκρατική, δημοκρατική ἢ πολιτεία καθῆκον ἔχει νὰ σεβασθῇ τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν, νὰ ἀνεχθῇ πάσας τὰς γνώμας, καὶ ἂν αὐταὶ δίστανται τῆς δι' αὐτῆς ἐκπροσωπουμένης. Τῆς πολιτείας ἀποστολὴ εἶνε ἡ ἐπίτευξις τῆς προόδου. Ἄλλ' αὕτη δὲν ἐπιτυγχάνεται κατ' ἄλλον τρόπον ἢ διὰ τῆς ἐλευθέρας ἐπικοινωνίας καὶ ἐξελιξέως τῶν ἰδεῶν. Ταύτην ὀφείλει νὰ παρακολουθῇ αὕτη, νὰ παρέχῃ δ' ἐκάστοτε τὴν δάφνην τῆς νίκης τῇ μερίδι, ἥτις ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν ἐξευγενισμὸν τοῦ ἔθνους. Πολιτεία συντηρητική, μισαλλόδοξος ἀρνεῖται τὰς στοιχειωδεστάτας ἀρχὰς τῆς ἱστορίας, εἶνε ἀναξία τοῦ ὀνόματος αὐτῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀναγνώρισεως.

§ 168. Μερὶς, Φατρία.

Ἡ πολιτικὴ μερίς, ἐκπίπτουσα τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς, διαφθείρεται εἰς συμμορίαν τοῦ χειρίστου εἴδους, περὶ οὐδενὸς μεριμνῶσαν ἢ περὶ τῶν συμφερόντων τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἄν ἡ μερίς παρίσταται ἀναγκαία ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐλευθέρων πολιτειῶν, συντελεστικὴ εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτῶν εὐρωστίαν, ἐκ τῆς ἀμίλλης ἐξεγείρουσα τὰ εὐγενέστατα ἰδεώδη, δημιουργοῦσα τοὺς μεγάλους χαρακτῆρας, οἵτινες εἶνε κόσμοι πάσης πολιτείας, ἡ φατρία καταδεικνύεται ὀλεθρία. Τὸ τέλος τοῦ πολιτικοῦ βίου τῶν ἐλευθέρων λαῶν σημαίνεται διὰ τῆς μετατροπῆς τῆς μερίδος εἰς φατρίαν.

Ἡ μερίς ἀποβλέπει εἰς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας, ἡ φατρία εἰς τὸ αὐτῆς συμφέρον. Κατισχύουσα ἢ πρώτη ἐν τῷ πολιτικῷ ἀγῶνι, κρατοῦσα ἐν τῇ ἐθνικῇ γνώμῃ, καθισταμένη πολιτικὴ ἐξουσία ἐν τῇ κυβερνήσει, περὶ ἐνὸς μόνου μεριμνᾷ, περὶ τῆς πραγματώσεως τῶν ἀρ-

χῶν αὐτῆς. Ἄλλ' ἡ φατρία ἀδιαφορεῖ· ἐγωιστική, μισαλλόδοξος, πεπωρωμένη ἐν τῷ συμφέροντι, μισεῖ τοὺς μὴ συντεταγμένους αὐτῇ, ὧν ἐπιζητεῖ τὴν ἐξόντωσιν. Καταλαμβάνουσα τὴν ἐξουσίαν, κηρύττει ὡς δόγμα αὐτῆς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀμερικανοῦ φατριάρχου *victoribus spolia*. Εἶνε τὰ λάφυρα τῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ πολλάκις δύνανται νὰ ἦνε καὶ τὰ λάφυρα τῆς πατρίδος.

Ἐν τῇ τοιαύτῃ φύσει αὐτῆς ἡ φατρία ἐπήνεγκε πολλάκις τὰς μεγίστας τῶν καταστροφῶν. Αἱ ὑπερβασίαι αὐτῆς ὑπῆρξαν χείρονες τῶν καταχρήσεων τοῦ κακουργοτάτου τῶν μοναρχῶν. Αἱ προγραφαὶ τοῦ Σύλλα καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἐκτελοῦνται ἐξ ὀνόματος τῆς σωτηρίας τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ, ἀλλ' ὑπαγορεύονται ὑπὸ τοῦ συμφέροντος τῆς φατρίας. Ἐὰ ἐγκλήματα τῶν Γουέλφων καὶ Γιβελλίνων ἐν Ἰταλίᾳ, τῶν Ὀρειῶν καὶ Πεδινῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως εἶνε ἀποτελέσματα φατριαστικοῦ πνεύματος πολιτικῶν ὁμάδων ἐγωιστικῶν καὶ μισαλλοδόξων. Ἄλλ' ὅπου τὸ δημόσιον πνεῦμα εἶνε ὑγιές ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, ὅπου ἡ ἰδέα εἶνε ἀνεγνωρισμένη ὡς ὑπέροχος ἠθικὴ δύναμις, ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ συνειδήσει τῆς προσωπικότητος ἑαυτοῦ ἀναγνωρίζει καὶ τιμᾷ καὶ τὴν τῶν μετ' αὐτοῦ βιούντων προσωπικότητα, ἡ μισαλλοδοξία δὲν εἶνε ἀνεκτὴ, ἡ πολιτικὴ ἄρα μερίς εἶνε καὶ ἀναγκαία καὶ ἐπωφελής. Ὁ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ὁμάδων ἀγὼν δὲν εἶνε ἀγὼν φατριῶν, ἀλληλομαχουσῶν περὶ τὰ λάφυρα τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ περὶ τὴν πραγμάτωσιν κοινωφελῶν ἰδεῶν, ὀφείλει δὲ πᾶσα κοινωνία νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν παντὶ τρόπῳ.

Ὁ πολιτικὸς βίος τῆς Μεγάλῃς Βρεττανίας, ἰδίᾳ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον, εἶνε ἡ προχειροτέρα ἀπόδειξις τῆς ἐνεργείας, ἣν ἐξασκεῖ ἐπὶ τοῦ βίου πολιτείας τινὸς ἡ λειτουργία σκοπίμως ὀργανωμένων πολιτικῶν μερίδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ

Αί ἐν τῇ Πολιτείᾳ Ἐξουσία.

§ 169. Ἐννοια τῆς Ἐξουσίας.

Ἐν τῷ εὐρυτάτῳ ὀργανισμῷ τῆς κοινωνίας ἡ πολιτεία ἀποτελεῖ ἴδιον ὀργανισμόν, σκοποῦντα τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος, τὴν πραγμάτωσιν τοῦ δικαίου καὶ ἅμα τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν προαγωγὴν τῶν ἀνθρώπων. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται στιβαρὰ δύναμις. Ἴνα κατορθώσῃ προσηκόντως ἡ πολιτεία τὸν ἀνατεθειμένον αὐτῇ σκοπὸν, δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἠθικὴ αὐτῆς παρέμβασις· ἀπαιτεῖται ἅμα καὶ τις ὑλικωτέρα ἰσχὺς, ἐξουσία, δυναμένη νὰ ἐκτελέσῃ τὰ προσήκοντα. Ἐν τῇ ιδιότητι δὲ ταύτῃ ἡ πολιτεία διαφέρει τῶν λοιπῶν ἠθικῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἰδεῶν, ἅτε μόνη δικαιουμένη εἰς τὴν διὰ τῆς ὑλικῆς βίας πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, τῶν ἄλλων περιοριζομένων μόνον εἰς τὴν πειθῶν.

Ἐντεῦθεν ἡ ἔννοια τῆς ἐξουσίας, ἥς ἄνευ δὲν δύναται νὰ κατανοηθῇ ἡ πολιτεία καὶ ἣτις ἀποτελεῖ τὴν κυριωτάτην τῶν ιδιοτήτων αὐτῆς.

§ 170. Πολιτικὴ ἐξουσία. — Τριχοτομία αὐτῆς.

Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία πρέπει νὰ ᾔνε ἐνιαία, οὕτω καθισταμένη ἰσχυρά. Ἄλλ' ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν αὐτῆς καθηκόντων παρίσταται πολυμερής. Αἱ θεμελιώδεις λειτουργίαι τῆς πολιτείας ἐν τῇ αὐτονόμῳ αὐτῶν ἐνεργείᾳ πρέπει νὰ συμπράττωσι καὶ ἀμοιβαίως νὰ βοηθῶνται, χωρὶς ἐκάστη τούτων νὰ παρενοχλῇ τὴν ἄλλην ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ ἔργου αὐτῆς. Ἡ σχέσις ἐπίσης ἐκάστης τούτων πρὸς τὸ σύνολον πρέπει νὰ διατελῇ στενοτάτη. Πρῶτη ἄρα τῶν συνθηκῶν λογικῆς καὶ εὐνομουμένης πολιτείας εἶνε ἡ διαίρεσις τῶν λειτουργιῶν αὐτῆς. Ἄλλ'

ἡ διαίρεσις αὕτη δὲν εἶνε ἀπόλυτος· ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἐξασκήσεως αὐτῆς ὑφίσταται ἡ ἔννοια τῆς πολιτικῆς ἐνότητος. Ὁ ὀργανικὸς αὐτῶν σύνδεσμος εἶνε ἀναγκαῖος· ἐκ δὲ τῆς ἱστορίας διδασκόμεθα, ὅτι πανταχοῦ, ὅπου μία τῶν λειτουργιῶν τούτων ἢ ἐξουσιῶν ἀπερρόφησε τὰς λοιπὰς, ἡ πολιτεία παρεγνώρισε τὸν προορισμὸν αὐτῆς, δημιουργηθέντος ἐκ τούτου καθεστῶτος, ἀλλοτρίου πρὸς τὰ κοινωνικὰ συμφέροντα. Οὕτω πλέον ἢ ἅπαξ ἐπῆλθεν ἐκ τῆς συγχύσεως ταύτης τῶν ἐξουσιῶν καὶ τῆς εἰς μίαν ὑποταγῆς ἢ δεσποτείας, ὅτε μὲν τῆς νομοθετικῆς, ὅτε δὲ τῆς ἐκτελεστικῆς, ἀλλ' ἰδίᾳ τῆς τελευταίας ταύτης, ὡς δυναμένης ἐκ τῶν καθηκόντων αὐτῆς νὰ ποιῆται χρῆσιν τῆς ὑλικῆς βίας. Ἐν τῇ διακρίσει ταύτῃ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀρχαῖοι τε καὶ νεώτεροι πολιτειοδίφαι εὖρον σπουδαιοτάτην ἐγγύησιν τῆς πραγματώσεως τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ὑπὸ πάντα τὰ πολιτειακὰ εἶδη ἦτο μᾶλλον ἐνιαία. Ἡ πολιτεία διεκρίνετο κατὰ μορφήν, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ἦτο ἡ αὐτή. Ἡ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ δικαίου διαίρεσις τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας εἰς νομοθετικὴν, ἐκτελεστικὴν καὶ δικαστικὴν ἦτο μονονουχί ἄγνωστος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καὶ τοῖς ἐλευθερωτάτοις μεταξὺ αὐτῶν λαοῖς, πλημμελῶς πραγματωθεῖσα ἐν τισι τῶν πολιτειῶν. Ἐν τῇ ἀπολύτῳ ἐνότητι τῶν ἐξουσιῶν, ἐξαρτωμένων ἀπὸ κυριάρχου κολοσσαίας δυνάμεως, ἀδύνατος καθίστατο ἡ ἐξασφάλισις καὶ ἡ λειτουργία τῶν δικαίων τοῦ πολίτου. Ὅτε ἡ αὐτὴ δύναμις συγκεντροῖ τὴν νομοθετικὴν, ἐκτελεστικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν, εἴτε βασιλεὺς λέγεται, εἴτε ἀριστοκρατία, εἴτε δῆμος, τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε τὸ αὐτό. Ὁ πολίτης δυσχερῶς δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὸ δημόσιον ἢ τὸ ἰδιωτικὸν αὐτοῦ δίκαιον. Πολλάκις δ' ἐν τοῖς ἐλευθερωτάτοις τῶν πολιτευμάτων ἦσσαν παρέχεται τὸ δίκαιον ἢ ἐν τοῖς μοναρχικωτάτοις.

Τὴν πρόχειρον ταύτην ἀλήθειαν δὲν κατενόησαν αἱ ἀρχαῖαι πολιτεῖαι, δικαίως δὲ προσήκει τῇ ἀγγλικῇ ἢ ἀναγνώρισις, ὅτι πρώτη τῶν ἐν τῇ νέᾳ ἱστορίᾳ πολιτειῶν ἐν τῷ ὀργανισμῷ αὐτῆς καθώρισε τὰ δίκαια καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐκάστης τῶν ἐξουσιῶν τούτων, ἐξ οὗ προκύπτει οὐ μόνον ἡ κανονικὴ καὶ ἀπρόσκοπτος τοῦ πολιτεύματος λειτουργία, ἢ πραγμάτωσις τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν ἰσότητι ἀπονομὴ ἐκάστῳ πολίτῃ τῶν προσηκόντων δικαίων.

§ 171. Αἱ περὶ τῆς τριχοτομίας τῆς πολιτικῆς
ἐξουσίας θεωρίαι.

Τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς τριχοτομίας τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας μόλις ἀνεγνώρισεν ἐκ τῶν ἀρχαίων πολιτειοδιφῶν ὁ Ἀριστοτέλης (1). Ἀλλὰ κατέστη ἀντικείμενον μελέτης κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας.

Ὁ Locke μετ' ἐμβριθείας κατέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς τριχοτομίας τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Διαιρεῖται αὕτη εἰς νομοθετικὴν, ἐκτελεστικὴν καὶ ἐπὶ τῶν διεθνῶν νομίμων, ἣν ἀποκαλεῖ καὶ γρυσικὴν, ἀποστολὴν ἔχουσαν τὴν διαρρύθμισιν τῶν μεταξὺ τῶν λαῶν ἀμοιβαίων σχέσεων. Συνωδᾶ τούτῳ ὁ Μοντέσκιος προσέθηκεν εἰς τὴν νομοθετικὴν καὶ τὴν ἐκτελεστικὴν τὴν δικαστικὴν κατὰ τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ καθεστῶτα. Μετ' αὐτόν, ἐν Γαλλίᾳ πάλιν, ὁ Βενιαμὴν Κωνστάντιος μετὰ λογικῆς ἀνέλυσε καὶ ἀνέπτυξε τὸ δίκαιον τετάρτης ἐξουσίας, ὑποτυπωθείσης ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς Clermont-Tonnerre, τῆς βασιλικῆς. Ἡ ἐξουσία αὕτη, οὕσα ἡ κλεῖς πάσης πολιτικῆς ὀργανώσεως, εἶνε διαιτητικὴ, (modérateur), ἀνωτέρα ἐκ τῆς καταγωγῆς αὐτῆς τῶν παθῶν καὶ τῶν συμφερόντων, ἅτινα δύνανται νὰ παραπλανήσωσιν ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτῶν τὰς λοιπὰς πολιτικὰς ἐξουσίας. Ὁ βασιλεὺς, βασιλεῶν, ἀλλὰ μὴ ἀναμιγνύμενος εἰς τὰς τελευταίας λεπτομερείας τῶν λοιπῶν ἐξουσιῶν, δύναται νὰ ἐξασκῆ ἐνίοτε ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πολιτείας τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἐπεμβαίνων ἐν ἐκτάκτοις στιγμαῖς, ἢ ὅποτε μία τῶν ἐξουσιῶν ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς, ἢ ὅποτε ἐπέρχεται σύγκρουσις τούτων, ἰδίᾳ δὲ μεταξὺ τῆς νομοθετικῆς καὶ τῆς ἐκτελεστικῆς. Ἐν τῇ τριχοτομίᾳ ταύτῃ ἢ τῇ τετρατομίᾳ τῶν πολιτικῶν ἐξουσιῶν κεῖται τὸ συμφέρον παντὸς λαοῦ, εὐρίσκοντος ἐν τῷ προσήκοντι ὀργανισμῷ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας τὴν ἐξασφάλισιν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ.

(1) "Ἔστι δὲ τρία μέρη τῶν πολιτειῶν πασῶν . . . ἐν μὲν τοι τὸ βουλευόμενον περὶ τῶν κοινῶν, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τὰς ἀρχάς, τοῦτο δ' ἐστὶν ἃς δεῖ καὶ τίνων εἶναι κυρίας καὶ ποῖαν τινὰ δεῖ γίνεσθαι τὴν αἴρεσιν αὐτῶν· τρίτον δὲ τι τὸ δικάζον." (Ἀριστοτ. Πολιτικά. Α'. ια. § 1).

§ 172. Ἡ λογικὴ τῆς τριχοτομίας.

Ἐν ταῖς ἀπολύτοις μοναρχικαῖς πολιτεῖαις ὁ ἡγεμὼν, ἐκπροσωπῶν τὴν ὑπερτάτην ἀρχήν, συγκεντροῖ ἐν ἑαυτῷ τὴν νομοθετικὴν, τὴν ἐκτελεστικὴν καὶ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν. Ἡ τοιαύτη ἐνιαία διεύθυνσις εἶνε ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ πολίτου· οἱ νόμοι καθίστανται πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ μονάρχου ἢ τῶν ὑπ' αὐτοῦ εὐνοουμένων, ἡ δὲ δικαιοσύνη ἀπονέμεται οὐχὶ αὐτῇ καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἰσχυροτάτου, οὔσα πειθήνιον ὄργανον τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, νομοθετούσης κατὰ τὰς ἰδίας ὀρέξεις· λειτουργὸς τῆς δικαιοσύνης, ἐστερημένος ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας, καθίσταται ὁ λειτουργὸς τῆς ὑψίστης ἀδικίας.

Τὸ τοιοῦτο φαινόμενον παρατηρεῖται καὶ ἐν ταῖς μείζονα ἐλευθερίαν κεκτημέναις ἀριστοκρατικαῖς καὶ δημοκρατικαῖς πολιτεῖαις. Ἐν μὲν ταῖς πρώταις οἱ νόμοι συντάσσονται καὶ ἐκτελοῦνται κατὰ τὰ συμφέροντα τῆς κρατούσης τάξεως, τῆς ἐξασκούσης τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, ἐν δὲ ταῖς δευτέραις καὶ πάλιν ἡ ὁμάς, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὁποίας διευθύνεται ἡ πολιτεία, εἴτε ὡς ὅλον, εἴτε ὡς μέρος, κρατοῦσα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, διευθύνει ἀπολύτως καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης, ἥτις εἶνε θεραπαινὶς τῶν συμφερόντων τῆς νομοθετικῆς καὶ ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Δὲν λειτουργεῖ ἡ δικαιοσύνη ἐν τῇ πολιτεῖᾳ ἐκείνῃ, παρ' ἣ τὰ πάντα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοῦ δήμου ἀμέσως, ὡς ἐν ταῖς ἀρχαίαις δημοκρατίαις, ἢ παρὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ, ὡς δύναται νὰ συμβῇ ἐν τισι τῶν νεωτέρων. Ὑπάρχουσι μάλιστα πολιτεῖαι κατὰ τὸ νεώτερον κοινοβουλευτικὸν σύστημα, ἐν αἷς ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ τόπου τοσοῦτον παρεξέτράπη, ὥστε ἀπημπόλησε τὰ δίκαια αὐτῆς ἀντὶ πινακίου φακῆς τῇ ἐκτελεστικῇ. Αὕτη νομοθετεῖ, ἡ δὲ νομοθετικὴ ἐξουσία διέπει τὰ τῆς διοικήσεως. Πολιτικὴ ρωπογραφία, ἐν ἣ ἡ δικαιοσύνη λειτουργεῖ κατὰ τὰ συμφέροντα μιᾶς ἐξουσίας, ἀπογυμνωθεῖσα πάσης ἀνεξαρτησίας, ἐνῷ ἡ ἐκτελεστικὴ περὶ παντὸς μεριμνᾷ ἢ περὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, τῆς καθιερώσεως τῆς κοινωνικῆς εὐκοσμίας.

Ἐν τῇ τριχοτομίᾳ ταύτῃ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας κεῖται τὸ συμφέρον, ἀλλὰ καὶ ἡ λογικὴ τῆς πολιτείας. Ἐνῷ ἐν τῷ πρώτῳ συστή-

ματι κατισχύει τὸ πάθος ἢ τὸ συμφέρον, ἐν τῷ δευτέρῳ κρατεῖ ἡ ἄρμονία τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν συμφερόντων. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία, μὴ δικαιουμένη νὰ ἐπεμβαίη εἰς τὰ καθήκοντα τῶν δύο ἄλλων ἐξουσιῶν, ἐκτελεῖ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ καθήκον αὐτῆς, ἔχουσα ὑπ' ὄψει τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ, οὗ ἐντολοδόχος ἐκλήθη. Ἐπίσης ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, ὡς ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς λαμβάνουσα τὰς διαταγὰς καὶ τὴν ὄθησιν τοῦ ὑπεράνω τῶν καιρικῶν συμφερόντων ἰσταμένου ἀρχηγοῦ, βασιλέως ἢ προέδρου, δύναται νὰ περιορίσῃ τὰς ὑπερβασίας τῆς νομοθετικῆς, μὴ καθισταμένη αὐτῆς ὄργανον. Ἀλλὰ καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία, ἀνεξάρτητος οὔσα, παρέχει ἐγγύησιν ἐφαρμογῆς τοῦ τιμιωτάτου πάσης κοινωνίας ἐρείσματος — τοῦ δικαίου.

Ἐν τῇ ἐνότητι καὶ τῇ ἀλληλενεργείᾳ ταύτῃ τῶν τριῶν ἐξουσιῶν κεῖται ἡ ἐνότης, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς πολιτείας, ἡ ἐγγύησις πάσης ἐλευθερίας. Τὰ νεώτερα πολιτεύματα κατενόησαν τὴν λογικὴν ταύτην τῆς ἐγγυήσεως τοῦ δικαίου, κατὰ τινὰ δὲ τρόπον καὶ τινὰ τῶν ἀρχαίων, ὡς τὸ τῆς Σπάρτης, τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Καρχηδονίων, ἐπραγματώσαν αὐτήν (1).

§ 173. Περὶ τῆς Νομοθετικῆς ἐξουσίας.

Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀπορρέει συνήθως ἀπὸ τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῶν κατὰ τι ἐκλογικὸν σύστημα ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ ἔθνους. Ὡς ἐρρήθη ἤδη, ἡ ἐκλογή αὕτη πρέπει νὰ ἐκπροσωπῇ τὴν συνείδησιν, τὰς ἰδέας καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ τόπου ἢ ὅσον ἔνεστιν ἄρα πιστοτέρα ἐκλογή τῶν ἀντιπροσώπων περιέχει μείζονα δύναμιν εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν. Μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων συμπράττει καὶ ὁ βασιλεὺς, καὶ ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ὑπὸ τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ ιδιότητα.

Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία δύναται νὰ ἐδρεύῃ σὺν ἄλλῳ καὶ παρὰ δευτέρῳ σώματι, τῇ συνήθως καλουμένη Γερουσίᾳ (ἐπίσης Βουλῇ τῶν Ὁμοτίμων, Βουλῇ τῶν Λόρδων), ἀποτελουμένη ὅτε μὲν ἐξ ἐπιφανῶν οἰκογενειῶν τοῦ τόπου, κεκτημένων τὸ προνόμιον τοῦτο ἐξ ἱστορικῶν δικαιωμάτων, ὅτε δὲ ἐκ διορισμοῦ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐκλεγομένων ἐν τισὶ χώραις ὑπὸ

(1) *B. Constant Cours de Politique Constitutionnelle.*

τοῦ λαοῦ διὰ περιωρισμένης ψήφου. Ἡ σύστασις ἄρα τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας παραλλάσσει, οὐδὲ δύνανται νὰ τεθῶσιν ὠρισμένοι πρὸς τοῦτο κανόνες.

Ἡ σύνταξις τῶν νόμων τυγχάνει ἐκ τῶν σπουδαιωτάτων μελημάτων πάσης πολιτείας· καθ' ὅσον οὗτοι ἀνταποκρίνονται πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον, θεραπεύουσι δὲ ἀνεγνωρισμένας κοινωνικὰς ἀνάγκας, κατὰ τοσοῦτον ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία εἶνε ἀξία τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς κλήσεως. Πρὸς τοῦτο τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὴν μέλη δέον νὰ ἐμφορῶνται ἐθνικοῦ πνεύματος, οὐχ ἥττον ἐν πάσῃ περιπτώσει δέον νὰ ἐποπτεύωνται ὑπὸ τῆς δημοσίας γνώμης, γρηγορούσης, ἢ ὑπὸ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, δικαιομένης ὡς ἐκ τῶν καθηκόντων αὐτῆς νὰ περιορίσῃ πᾶσαν ὑπερβασίαν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Ἡ κατασκευὴ τῶν νόμων δέον νὰ ἐκτελῆται ἄνευ πάθους, μετὰ φρονήσεως καὶ πεφροντισμένως. Ὁ χαρακτήρ παντὸς λαοῦ εὔρηται ἐν τῇ νομοθεσίᾳ, ἀσφαλστάτῳ τῶν τεκμηρίων τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ εὐρωστίας.

Πρὸς εὐκοσμοτέραν διεξαγωγὴν τῆς λειτουργίας τῆς πολιτείας δέον τὰ μέλη τῆς Βουλῆς νὰ συνέρχωνται κανονικῶς ἐν ὠρισμένῳ χρονικῷ διαστήματι· τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ᾔηνε λίαν μακρόν. Ἄλλως ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς ἡ ἀντιπροσωπεία θὰ ἔρρεπε πρὸς ἀπορρόφησιν πάσης ἄλλης ἐξουσίας, ἀνατρέπουσα τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῶν θεσμῶν. Τοιοῦτο φαινόμενον παρέστησεν ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ κληθὲν *Μακρὸν Κοινοβούλιον*, ἀλλαχοῦ δὲ τῆς Εὐρώπης ἐν ἐπαναστατικαῖς ἐποχαῖς αἱ ἐθνικαὶ Συνελεύσεις.

§ 174. Περὶ τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐξουσίας.

Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἐν μὲν τοῖς μοναρχικοῖς πολιτεύμασιν ἀπορρέει ἀπὸ τῆς βουλήσεως τοῦ μονάρχου, ἐν δὲ τοῖς ἀντιπροσωπικοῖς ἀπὸ τῆς διὰ τῆς ἀντιπροσωπείας ἐκδηλουμένης βουλήσεως τοῦ τόπου, εἶνε δ' ἀνατεθειμένη ἐν τῷ κέντρῳ μὲν τοῖς καλουμένοις ὑπουργοῖς, τύπῳ διοριζομένοις ὑπὸ τοῦ βασιλέως, πράγματι δ' ὑποδεικνυομένοις ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δὲ διοριζομένοις ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῇ προτάσει καὶ συνυπογραφῇ τοῦ οἰκείου ὑπουργοῦ, τοῦ διέποντος τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν κλάδον τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Οἱ ὑπουργοὶ οὗτοι εἶνε οἱ ἀνώτατοι λειτουργοὶ τῆς πολιτείας· ὁ νόμος δὲν ὀρίζει αὐτοῖς προσόντα, ὡς ὀρίζει παρ' εὐκόσμως κυβερνωμένοις τόποις τοῖς λοιποῖς τῶν ὑπαλλήλων. Καὶ τοῦτο ὡς ἐκ τοῦ πολιτικοῦ πλάσματος, ὅτι ἐξερχόμενοι διὰ τῆς ἐκλογῆς ἀπὸ τῶν σπλάγχων τοῦ λαοῦ φέρουσιν ἀμέριστον τούτου τὴν ἐμπιστοσύνην. Πόσον ἐν τούτοις κατὰ τοὺς ἡμετέρους καιροὺς τῆς βασιλείας τῶν σπουδαρχιδῶν, ὅποτε ἡ διεύθυνσις τῶν κοινῶν παραδίδοται τῷ πρώτῳ τοιούτῳ, θὰ ἦτο συμφέρον τῇ πολιτεία νὰ τάξῃ προσόντα τοῖς μέλλουσιν ὑπουργοῖς, τοῖς ἐκλιπαροῦσι τὴν ψῆφον τοῦ ἐκλογέως, ὅπως τάσσει τοιαῦτα τῷ τελευταίῳ τῶν γραφέων! Τί θὰ ἔλεγε σήμερον, ἂν ἐπανήρχετο εἰς τὴν ζωὴν ὁ παλαιὸς Σωκράτης! μετὰ μείζονος θὰ ἐλάλει αὐστηρότητος, ἢ ὅποτε ἤλεγχε τὸν Ἀθηναῖον Γλαύκωνα.

Ἡ νεωτέρα κοινωνία μετὰ πολλῆς αὐστηρότητος ζητεῖ πιστοποιητικὰ ἱκανότητος παρὰ τῶν ἐπαγγελλομένων ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα. Ἀδιαφορεῖ ἐν τούτοις παρὰ τῶν ἐπαγγελλομένων τὸ πάντων ἐλευθεριώτατατον, τὸ τοῦ πολιτευτοῦ ἢ τὸ τοῦ ὑπουργοῦ, ὧν τὸ ἐπάγγελμα θεωρεῖ παντὶ προσιτόν.

Ἡ διὰ τῶν ὑπουργῶν ἰδίᾳ ἀσκουμένη ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, ἅτε ἐκπροσωποῦντος τὴν ἐθνικὴν βούλησιν καὶ κυριαρχίαν. Οἱ ὑπουργοὶ εὐθύνονται ἐπὶ πάσαις ταῖς πράξεσιν, εἰδικὴ δὲ δικαιοδοσία ὑφίσταται κατ' αὐτῶν, ὡς παραβατῶν τῶν νόμων, ὡσαύτως τῶν μετ' αὐτοὺς ἐρχομένων καὶ παρ' αὐτῶν διοριζομένων λειτουργῶν τῆς πολιτείας. Δόγμα τῶν ἐλευθέρων κοινωνιῶν ἔστω τὸ εὐθύνας ὑπέχειν ἐπὶ τῇ πολιτικῇ λειτουργίᾳ· ἡ δημοκρατικὴ πολιτεία τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων μεγάλως ἐμερίμνα περὶ τούτου, ἕκαστος δὲ τῶν πολιτῶν, λαμβάνων δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἐγίνωσκεν ὅτι ἦτο ὑπόλογος ἐπὶ πάσῃ αὐτοῦ πράξει. Ἀλλ' οἱ δημόσιοι λειτουργοὶ δὲν πρέπει νὰ δικάζωνται ὑπὸ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος· δυνατὸν ἐνίοτε τὸ πολιτικὸν πάθος νὰ ἰσχύσῃ ἐν τῇ συνειδήσει καὶ τῇ ἐτυμηγορίᾳ τοῦ δικαστοῦ. Ἐπιβάλλεται ἄρα τοῖς εὐκόσμως συντεταγμένοις πολιτεύμασι νὰ περιφρουρήσωσι δι' εἰδικῶν νόμων τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ δημοσίου λειτουργοῦ ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν καθήκοντων αὐτοῦ. Ἰδίᾳ δὲ ὁ νόμος δέον νὰ περιφρουρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἀνωτάτων λειτουργῶν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας — τῶν ὑπουργῶν. Οὗτοι διὰ πᾶσαν πράξιν, ἀναγομένην εἰς τὴν ἐκτέλεσιν

τῆς πολιτικῆς αὐτῶν λειτουργίας, δέον νὰ ὑφίστανται εὐθύνας πρὸ δικαστηρίου ἀνεξαρτήτου καθ' ὀλοκληρίαν πάσης ἔξωθεν ἐπιδράσεως. Πολλάκις τὰ πολιτικὰ πάθη σκοτίζουσι τὸν νοῦν καὶ τοῦ μᾶλλον ἀνεξαρτήτου τῶν πολιτευομένων. Ὑφίσταται δ' ἐγγύησις περὶ ἀμερολήπτου ἀπονομῆς δικαιοσύνης εἰς ὑπουργὸν κατηγορούμενον, ὅταν οὗτος δικασθῆ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐν τῇ Βουλῇ πολιτῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ δικαστηρίου, παρέχοντος πᾶσαν ἐγγύησιν ἀνεξαρτήτου ἐτυμηγορίας. Τὰ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐμπνεόμενα δικαστήρια μιαινουσι τὴν θεότητα ἐκείνην, τὴν ἄγκυραν τῆς κοινωνικῆς τάξεως, ἧς ἄνευ τὰ πάντα παρασύρονται ὑπὸ τοῦ ρεύματος τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀνομίας.

Ἐν τῇ σημερινῇ αὐτῆς ὀργανώσει ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία διευθύνει διὰ τῶν οἰκείων ὑπουργῶν καὶ τῶν ἀπ' αὐτῶν ἐξαρτωμένων ὑπαλλήλων πᾶσας τὰς σφαίρας τῆς ἐνεργείας τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου, τοὺς κλάδους τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας. Ἡ διεύθυνσις τῆς δημοσίας Ἀσφαλείας, τῆς Δικαιοσύνης, τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, τῶν τῆς Συγκοινωνίας, τῆς στρατιωτικῆς καὶ ναυτικῆς Ὄργανώσεως τῆς χώρας, τῆς οἰκονομικῆς ἐπὶ τέλους Ὄργανώσεως, πάντα ταῦτα εἶνε ἀνατεθειμένα εἰς τὴν μέριμναν οἰκείων ὑπουργῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ὑπηρετούντων ὑπαλλήλων. Αἱ πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τούτων βασιζονται ἐπὶ τῆς ἱεραρχίας. Καθῆκον δὲ εὐκόσμου πολιτικῆς ἔστω ἡ ἐξασφάλισις αὐτῶν δυνάμει τῶν προσηκόντων προσόντων καὶ ἡ μονιμότης. Μόνος ὁ κατανοῶν ὅτι κέκτηται ποιά τινα δικαιώματα, ἀνεγνωρισμένα καὶ σεβαστά, ἐπὶ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, σύνοιδεν ἅμα, ὅτι ἔχει καὶ τὰ ἀντίστοιχα καθήκοντα. Ἰδίᾳ ἐν ταῖς δημοκρατικαῖς πολιτείαῖς, αἵτινες ὑφίστανται μείζονα τὴν ἐνέργειαν τῶν πολιτικῶν ρευμάτων, δέον νὰ καθιερωθῆ τοῦτο, περιφρουρουμένων προσηκόντως τῶν δικαίων τῆς μονιμότητος τῶν δημοσίων λειτουργῶν.

§ 175. Περὶ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας.

Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία εἶνε ἡ τρίτη τῶν ἐξουσιῶν τούτων, διατελοῦσα ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐκτελεστικῆς, ἀλλὰ τηροῦσα ἀείποτε τὴν προσήκουσαν ἀνεξαρτησίαν κατὰ πάσης αὐτῆς

ὑπερβασίας, ἐξασκεῖται δὲ ὑπὸ ἰδίων λειτουργῶν, κεκτημένων εἰδικά, ὑπὸ τοῦ θεμελιώδους χάρτου τῆς πολιτείας καθωρισμένα προσόντα. Ἐν τῇ ἀνεξαρτησίᾳ καὶ τῷ πρὸς τοὺς νόμους σεβασμῷ τῆς ἐξουσίας ταύτης κεῖται ἡ ἐγγύησις τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ δικαίου πάντων τῶν πολιτῶν. Παραγνώρισις τῶν καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων αὐτῆς σημαίνει προφανῶς ἄλλειψιν συνειδήσεως τοῦ δικαίου τῆς κοινωνίας. Ἐν πάσῃ εὐκόσμῳ καὶ ὑπὸ νόμων διεπομένη πολιτείᾳ ὁ δικαστικὸς λειτουργὸς εἶνε ὁ ἱεροφάντης τῆς τάξεως καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ὅταν οὗτος ἐκτραπή τῆς τελέσεως τῶν καθηκόντων αὐτοῦ, ὅταν καταστήσῃ τὴν ὑπηρετούμενην θεὰν ἐριννὺν τῆς κορέσεως ἐνόχων κοινωνικῶν παθῶν καὶ συμπερόντων, ὅταν ἐν τῇ ἐτυμηγορίᾳ αὐτοῦ βασιλεύῃ οὐχὶ ἡ νομιμότης καὶ ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' ἡ πλεονεξία καὶ τὸ ψεῦδος, ἡ πολιτεία, ἐν ἣ ὁ δικαστὴς οὗτος λειτουργεῖ, ἀπόλλυται. Ἐν τοῖς συμπτώμασι τῆς πτώσεως τῶν ἐθνῶν προσθετέον πρωτίστως τὴν ἐξαχρείωσιν τῆς δικαιοσύνης. Τοῦ περὶ δικαίου αἰσθήματος ἀμβλυνομένου ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ, χαλαροῦται κατ' ἀνάγκην ὁ ἰσχυρότατος τῶν δεσμῶν τῆς πολιτικῆς τάξεως.

Ἐν τῇ ἐννοίᾳ καὶ τῷ σκοπῷ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας κεῖται πρωτίστως ἡ ἐννοια τῆς ἰσονομίας, μὴ ἐπιτρεπομένης διαφορᾶς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Πάντα τὰ μέλη πολιτικῆς τινος κοινωνίας κέκτηνται τὰ αὐτὰ δίκαια, ἅτινα πρέπει νὰ σεβασθῇ ἡ δικαιοσύνη. Ἄλλοτε τάξεις τινὲς ἔνεκα ἱστορικῶν αἰτίων διεξεδίκουν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἰδίαν δικαιοδοσίαν, πλήρης δ' ἀδικία ἐκράτει ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς δικαιοσύνης μεταξὺ προνομιούχων καὶ μὴ, πλουσίων ἢ πτωχῶν. Πολιτεία, ἐν ἣ κρατεῖ τὸ τοιοῦτο δόγμα τῆς ἐν τῇ ἀπονομῇ τοῦ δικαίου ἀνισότητος, δημιουργεῖ ἐν τοῖς κόλποις ἐχθροὺς πάντας τοὺς ὑπ' αὐτῆς θεωρουμένους ἥττονας δικαίων.

Ἄξιον μελέτης εἶνε τὸ ζήτημα περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας. Ἐν ταῖς αὐταρχικῶς κυβερνωμέναις πολιτείαις αὕτη, ἅτε θεραπαινὶς τῆς ἐκτελεστικῆς, καθίσταται ὑπ' αὐτῆς αὐθαιρέτως. Ἄλλ' ἐν ταῖς ἐλευθέραις χώραις πρέπει ἡ δικαστικὴ ἐξουσία νὰ ἐξακολουθῇ οὕτως ὑφισταμένη, ἢ ν' ἀπορρέῃ ἀπὸ τῆς βουλῆσεως τοῦ λαοῦ, ὅπως καὶ ἡ νομοθετικὴ; Εἶνε δυσχερὴς ἡ λύσις τοῦ προβλήματος. Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιστάσει ἡ δικαστικὴ ἐξουσία, ἐγκαθισταμένη, ἔστω καὶ ἐπὶ τῇ βάσει προσόντων, ὑπὸ τῆς ἐκτελεστι-

κῆς, δὲν δύναται νὰ ᾔνε τέλειον ἀνεξάρτητος ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν καθηκόντων αὐτῆς. Καὶ ἐν ταῖς εὐκοσμοτάταις τῶν πολιτειῶν ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία δὲν δύναται νὰ ᾔνε ἀνεπίληπτος· ὑφισταμένη τὴν ἐπίδρασιν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν συμφερόντων, πρωτίστως μεριμνῶσα περὶ αὐτοσυντηρήσεως, περὶ ἀμοιβῆς καὶ ὑποστηρίξεως τῶν φίλων καὶ θιασωτῶν, θέλει ὑποπέση εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς ἐπεμβάσεως ἐν τῇ σφαίρᾳ τῶν καθηκόντων τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας. Διατιθεῖσα παντοῖα μέσα, προβιβασμούς, μεταθέσεις κτλ. θέλει ἀποπειραθῆ νὰ σαγηνεύσῃ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν συνείδησιν τοῦ δικαστικοῦ λειτουργοῦ, ἕνεκα προσωπικοῦ συμφέροντος ἴσως μὴ διστάζοντος νὰ μιάνῃ τὸ τιμιώτατον τῶν ἀγαθῶν, ὃ περ διατελεῖ αὐτῷ ἐμπειπιστευμένον. Ἀνάγκη ἄρα νὰ λαμβάνηται ἡ προσήκουσα μέριμνα, ἵνα μὴ ὁ δικαστὴς καταστῆ τυφλὸν ὄργανον τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, τηρῆ δ' ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτοῦ τὴν προσήκουσαν ἀνεξαρτησίαν. Ἀλλὰ καὶ ὁ διὰ τινος ἐκλογικοῦ συστήματος ὀρισμὸς τῶν δικαστῶν ἔχει τι τὸ ἐπισφαλές. Ὁ δικαστὴς γινώσκων, ὅτι ἐγένετο τοιοῦτος τῇ ὑποστηρίξει ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς πολιτικῆς ομάδος, δὲν θέλει διστάσῃ νὰ καταστῆ ὄργανον αὐτῆς. Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ συστήματι ἡ πίεσις ἔρχεται ἄνωθεν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ κάτωθεν, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα ἔσται τὸ αὐτό.

Προσηκόντως ὠργανωμένη ἡ λειτουργοῦσα δικαιοσύνη ἔσται ἄγκυρα οὐ μόνον τῆς δημοσίας ἠθικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ ἀτομικῆς ἐλευθερίας. Ὑποχρεοῦται πᾶσα πολιτεία νὰ εὕρῃ τὸν σκοπιμώτερον τρόπον τοῦ διορισμοῦ τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν. Οὗτοι δὲν φέρουσι σήμερον τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον χαρακτῆρα τῶν παλαιοτέρων καιρῶν· ἀλλ' ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν τυγχάνει ἀείποτε ἱερά, ἡ περιφρούρησις δὲ τῆς λειτουργίας αὐτῶν καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας κατὰ πάσης πονηρᾶς δολοπλοκίας εἶνε ἐν τῶν σπουδαιοτάτων μελημάτων εὐκόσμως συντεταγμένης κοινωνίας.

Ἡ ἐτυμηγορία τοῦ δικαστηρίου πρέπει νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς κρίσεως ἐνὸς μόνου δικαστοῦ ἢ πολυμελοῦς δικαστικοῦ συμβουλίου; Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ κρίσις τῶν πολλῶν κρείττων τῆς τοῦ ἐνός. Ὑπάρχουσι πολλὰ συστήματα καὶ θεωρίαι περὶ τοῦ θέματος τούτου. Μέση τις λύσις εἶνε ἡ μᾶλλον ἀρμόζουσα. Ἐν ταῖς ἀσημάντοις ὑποθέσεσιν ἀρκεῖ ἡ κρίσις ἐνὸς δικαστοῦ· ἀλλ' ὅ τε ἐκ τῆς περιπλό-

κου φύσεως τῆς ὑπὸ δίκην ὑποθέσεως πολλὰ ἀναφύονται νομικὰ καὶ δικαστικὰ προβλήματα, ἔχοντα χρεῖαν λεπτομεροῦς μελέτης καὶ διευκρινήσεως, ἀνάγκη πολυμελοῦς δικαστηρίου. Ἐκ τῆς συζητήσεως ἐκδηλωθήσεται ἡ ἀλήθεια, ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν πολλῶν ἢ ἐκ τοῦ ἑνός. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐνιαία ἀπόφασις ἑνὸς μόνου δικαστηρίου δὲν ἐπαρκεῖ πολλάκις πρὸς εὐρεσιν τῆς δικαστικῆς ἀληθείας. Ἀνάγκη ἄρα οἱ διαφερόμενοι νὰ καταφύγωσιν εἰς ἕτερον, ἀνώτερον τὴν σύστασιν καὶ τὴν βαθμολογίαν δικαστήριον, παρέχον μείζονα ἐχέγγυα πεφωτισμένης καὶ ἀμερολήπτου κρίσεως. Οὕτω μετὰ βᾶσανον ἐξέρχεται γυμνὴ ἡ ἀλήθεια, μετὰ βαθμιαίαν διάσκεψιν δύο ἢ τριῶν δικαστηρίων.

Res iudicata pro veritate est. Ἡ εἰς τὴν ἐτυμηγορίαν τοῦ δικαστηρίου πεποίθησις τῆς κοινωνίας εἶνε ἀπαραίτητος. Ὁ δικαστής, ἰστάμενος ὑπεράνω τῶν κοινωνικῶν συγκρούσεων καὶ παθῶν, ἀπονέμων ἐκάστῳ τὸ ἴσον καὶ προσῆκον, εἶνε ἐγγύησις τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀλληλεγγύης· δικαίως ἄρα πᾶσα αὐτοῦ ἀπόφασις δέον νὰ τυγχάνη τῆς δημοσίας ἀναγνωρίσεως. Δικάζων κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς πολιτείας τεταγμένα, μὴ δικαιούμενος αὐτὸς νὰ ἔχη ἰδίαν κρίσιν καὶ γνώμην περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου καὶ τῶν νόμων, εὐλόγως δικαιούται ν' ἀξιῶσθαι παρὰ τῆς κοινωνίας ἀμέριστον ἀποδοχὴν τῆς αὐτοῦ ἐτυμηγορίας.

§ 176. Περὶ τῆς τετάρτης ἐν τῇ πολιτεία ἐξουσίας— Ἡ δημοσιογραφία.

Ὡς ἀνεπτύχθη, αἱ τρεῖς προειρημένοι ἐξουσίαι κατὰ τὰ ὀργανικὰ τῆς πολιτείας καθεστῶτα δρῶσιν ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐκάστη σφαίρᾳ, ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ δ' αὐτῶν συμπράξει καὶ ἐνεργείᾳ ἐπιτυγχάνεται ὁ κοινωνικὸς σκοπός. Ἄλλ' ἐν τοῖς ἐλευθέροις πολιτεύμασιν ὑφίσταται λειτουργοῦσα ἀνεπισήμως καὶ ἄλλη ἐκτὸς τῶν τριῶν τούτων κοινωνικὴ δύναμις. Εἶνε ἡ τῆς δημοσίας γνώμης, ἐργαζομένη ἰδίᾳ παροδικῶς μὲν διὰ τοῦ δικαίου τῶν συναθροίσεων, κανονικῶς δὲ διὰ τῆς δημοσιογραφίας.

Τὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας ταύτης δὲν εἶνε ἀκριβῶς καθωρισμένα καὶ κεκανονισμένα. Ἄλλὰ τοσοῦτον ἐξετιμήθη ἡ ἀνάγκη αὐτῆς, ὥστε ἐκηρύχθη παρὰ πάντων τῶν πολιτειολόγων ὡς σκοπιμωτάτη ἐν τῇ

λειτουργία τῆς πολιτείας, παρακολουθοῦσα τὴν κίνησιν τῆς πολιτικῆς μηχανῆς, ὑποβοηθοῦσα αὐτήν, καταστέλλουσα πᾶσαν παρέκβασιν. Εἶνε ἡ τυρρηνικὴ σάλπιγξ τῆς νεωτέρας κοινωνίας, ὀφειλομένη ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας· ἡ φωνὴ αὐτῆς ἀντηχεῖ πανταχοῦ· συναθροίζει πάντας τοὺς ὁμόφρονας ὑπὸ τὴν αὐτὴν σημαίαν· κηρύττει τὸν κίνδυνον ἐν στιγμαῖς ἐθνικῶν κρίσεων, διδάσκει νὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου, ἐνθαρρύνει τοὺς ἀποθεαρρημένους.

Διὰ τοῦ δικαίου τῶν δημοσίων συναθροίσεων τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ διὰ τῆς δημοσιογραφίας ὁ λαός, ἐκλέγων τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ, δὲν ἀδιαφορεῖ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ πολιτικῇ ἐξελιξεί· δὲν λαμβάνει μὲν ἄμεσον ἐκάστοτε μέρος ὡς ἐν ταῖς ἀρχαίαις δημοκρατίαις, ἀλλ' ἄμεσον, ἐπενεργῶν ἐπὶ τε τῆς νομοθετικῆς καὶ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δικαστικῆς. Ἡ δημοσιογραφία ἐκφράζει ἀμέριστον τὸ φρόνημα αὐτοῦ, τὴν δημοσίαν γνώμην. Αὕτη δὲν εἶνε ἀπλῶς ἀκαδημαϊκὴ δύναμις, ἀλλὰ κοινωνικὴ, ἐρχομένη εἰς συνεπαφὴν μετὰ τῶν ἀνθρωπίνων ομάδων, φανεροῦσα ἐκάστοτε τὴν γνώμην αὐτῶν καὶ τὴν βούλησιν. Διὰ τῆς τετάρτης ταύτης ἐξουσίας ὁ λαός συγκυβερνεῖ ἐν τοῖς ἐλευθέροις πολιτεύμασιν.

Ζήτημά τι ἀπασχολεῖ αἴφνης τὴν δημοσίαν συνείδησιν τοῦ τόπου, ἐξωτερικόν, οἰκονομικόν, ἠθικόν. Ὁ λαός, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξέλεγε τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτοῦ δὲν εἶχεν ἐκδηλώσῃ γνώμην. Εἶνε ἴσως δυσχερὲς καὶ ἄστοχον, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπικίνδυνον ἐκ τοῦ ἐπείγοντος νὰ προσκληθῇ πρὸς ἀπόφασιν γνώμης. Ἡ δημοσιογραφία, γρηγοροῦσα ἐκάστοτε καὶ ἐνεργὸς ἐξουσία, δηλοῦσα τὸ φρόνημα αὐτοῦ, προσέρχεται ἐν πάσῃ στιγμῇ ἐπίκουρος καὶ συναρωγὸς τῶν ἄλλων ἐξουσιῶν. Οὕτως ὑφίσταται ἀρμονία ἐν τῇ συνεργασίᾳ τοῦ λαοῦ μετὰ τῆς ἐπισήμου ἐξουσίας, πραττούσης ἐν πάσῃ περιπτώσει κατὰ τὰ συμφέροντα αὐτοῦ καὶ τὰς ὑπαγορεύσεις.

Κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους καιροὺς ἡ ἐπίδρασις τῆς δημοσιογραφίας ἐπὶ τε τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας κατέστη τεραστία. Αὕτη ἐγένετο τὸ ἰσχυρότατον ὄργανον τῆς ἀνθρωπίνης προόδου. Καθ' ἐκάστην τελεῖται δι' αὐτῆς ἐπανάστασις· αὕτη διέσπασε τὰ ὅρια τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, ὑποβοηθουμένη ὑπὸ τοῦ ἀτμοῦ καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Οἱ λαοὶ συγκοινωνοῦσιν ἀλλήλοις, βάρβαροι καὶ

πεπολιτισμένοι. Διεθνῆς πολιτικῆ ἐξουσία ἐξασκεῖται ὑπ' αὐτῆς, ἐξερχομένη τῆς περιορισμένης σφαίρας τῆς τοπικῆς ἐνεργείας. Οὐδεὶς δύναται ν' ἀδιαφορήσῃ πρὸς τὴν διδομένην νοθεσίαν, νὰ μὴ φοβηθῇ τὴν ἀγανάκτησιν. Ὑπὸ τὴν ὥθησιν αὐτῆς ἐτελέσθησαν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους μεγάλαι κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀλλοιώσεις. Ἡ δημοσιογραφία εἰσέρχεται πανταχοῦ· εἰς τὸ μέγαρον τοῦ μεγιστᾶνος, εἰς τὴν καλύβην τοῦ πένητος. Εἰς τοῦτον ἔχει νὰ εἴπῃ λέξιν παρηγορίας καὶ προτροπῆς, εἰς ἐκεῖνον ν' ἀπευθύνῃ νοθεσίαν.

Ὡς τοιαύτη ἡ δημοσιογραφία δέον νὰ ἐφελκύσῃ τὴν σύντονον μέριμναν τῆς νέας κοινωνίας. Διεκδικουῖσα τοσοῦτον μέγала καθήκοντα καὶ δικαιώματα δέον νὰ ὀργανωθῇ προσηκόντως. Ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας δέον νὰ κανονισθῇ ἡ ἐλευθερία αὐτῆς· ἐν ὀνόματι τῆς δημοσίας ἠθικῆς δέον νὰ ὀργανωθῇ ἡ δημοσία αὐτῆς δράσις. Ὅπως εἶνε μεγάλα τὰ ἐκ τῆς δημοσιογραφίας εὐεργετήματα, οὕτω καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς καταχρήσεις. Ἐν τῇ τοιαύτῃ περιωπῇ καθίσταται σωτηρία δύναμις, ἀλλὰ καταχρωμένη τὴν κοινωνικὴν ἐπιρροὴν μεταβάλλεται εἰς κακοποιὸν ἐριννύν. Ἀναμφιβόλως εἶνε δυσχερὲς νὰ κανονισθῶσι τὰ ὅρια αὐτῆς ὑπὸ τῆς πολιτείας. Ἀλλὰ καθῆκον ἔχει ἡ κοινωνία νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τῆς τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς δράσεως.

Δημοσιογραφία ἐξηχρειωμένη εἶνε ἐν τῶν ἀναντιρρήτων συμπτωμάτων τῆς ἐκλύσεως τῶν κοινωνικῶν ἠθῶν. Τούναντίον ἡ δημοσία ἠθικὴ κραταιοῦται, τὸ ἐθνικὸν φρόνημα ἀναπτύσσεται ἐνεργότερον ὑπὸ τὴν σωτηρίαν διεύθυνσιν αὐτῆς, ἐκπροσωπούσης πράγματι τὸ ἐθνικὸν φρόνημα, ἀγωνιζομένης ἐν πνεύματι πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης.